

FACULTY OF ECONOMICS

THAMMASAT UNIVERSITY

FACULTY OF ECONOMICS, THAMMASAT UNIVERSITY

เศรษฐศาสตร์ ตลาดวิชา

หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ

ธันวาคม 2014

ขยะ....ปัญหาที่ต้องขยับ

ดร.อนิณ อรุณเรืองสวัสดิ์

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปัญหาจัดการขยะมูลฝอยกลายเป็นปัญหาสำคัญในทุกพื้นที่ของประเทศไทย จนกระทั่ง คสช. ประกาศให้ปัญหาขยะกลายเป็นวาระแห่งชาติ จากรายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย ปี 2556 โดยกรมควบคุมมลพิษพบว่าปริมาณขยะสะสมทั่วประเทศอยู่ที่ประมาณ 20 ล้านตัน หรือเทียบเท่ากับตึกโบยยก 2 เรียงต่อกัน มากถึง 103 ตึก

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการสะสมของขยะอย่างมหาศาล ก็คือ การเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะในแต่ละปีอันเนื่องมาจากการขยายตัวของเศรษฐกิจ และ จำนวนประชากร โดยเฉพาะในปี 2556 ขยะทั่วประเทศไทยมีปริมาณเพิ่มขึ้น 27 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2555 ประมาณ 2 ล้านตัน อีกทั้งความสามารถในการกำจัดขยะของประเทศไทยยังมีไม่เพียงพอ โดยในปัจจุบันมีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยทั่วประเทศอยู่ทั้งสิ้น 2,490 แห่ง ในจำนวนนี้กว่าร้อยละ 80 เป็นสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยแบบไม่ถูกต้อง เช่น การเทกองกลางแจ้ง และการเผาในที่โล่ง เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ตามมา เช่น ปัญหามลพิษทางน้ำ หรือ ปัญหามลพิษทางอากาศที่เกิดจากเพลิงไหม้บ่อขยะที่สมุทรปราการเมื่อไม่นานมานี้

ทางออกของปัญหาขยะดูเหมือนจะเป็นเรื่องง่ายๆ เพียงแค่ ลดปริมาณขยะ และ เพิ่มศักยภาพในการกำจัดขยะ ไปพร้อมๆ กัน แต่การลดปริมาณขยะน่าจะเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพมากกว่าเนื่องจากมีต้นทุนที่ต่ำ ไม่ต้องลงทุนสร้างสถานที่กำจัดขยะ และ เป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ มาตรการในการลดปริมาณขยะที่เป็นที่รู้จักกันก็คือ มาตรการ 3Rs คือ Reduce ลดการใช้สิ่งที่ไม่จำเป็น Reuse ใช้ซ้ำ และ Recycle นำขยะกลับมาใช้ใหม่ แต่เนื่องจากต้นทุนในการกำจัดขยะมักจะไม่ได้ตกอยู่กับผู้ก่อให้เกิดขยะ และผลกระทบต่อเชิงลบที่เกิดจากปัญหาขยะก็ไม่ค่อยชัดเจนนักในสายตาของคนทั่วไป การเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้คนให้คำนึงถึงหลัก 3Rs ในชีวิตประจำวันนั้นจึงเป็นเรื่องที่ยาก จึงต้องการมาตรการจากภาครัฐ เพื่อสร้างแรงจูงใจ เช่น การเก็บค่าธรรมเนียมการทิ้งขยะ

มาตรการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการทิ้งขยะจะทำให้ต้นทุนในการกำจัดขยะตกอยู่กับผู้ทิ้งขยะ และเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ค่าธรรมเนียมฯ ดังกล่าวควรแปรผันไปตามปริมาณขยะที่ทิ้ง หากทิ้งมากก็ต้องจ่ายมาก การจัดเก็บค่าธรรมเนียมฯ ในอัตราต่อถังขยะ แทนการจัดเก็บในปัจจุบันแบบรายเดือนในอัตราคงที่ ก็จะสามารถสร้างแรงจูงใจให้ลดการทิ้งขยะได้มากขึ้น ในสหรัฐอเมริกา มีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการรีไซเคิลบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้บริโภคนำบรรจุภัณฑ์ที่ใช้แล้วกลับมาแลกค่าธรรมเนียมคืน เป็นต้น ผู้ประกอบการร้านค้าก็สามารถมีบทบาทให้การช่วยลดปริมาณขยะลงได้ เช่น การลดการใช้ถุงพลาสติก หรือ การให้แต้มสะสมกับลูกค้า

เมื่อไม่ใช้ถุงพลาสติก เป็นต้น ในรัฐแคลิฟอร์เนียถึงขนาดมีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการใช้ถุงพลาสติก และกำลังจะห้ามใช้ถุงพลาสติกในศูนย์การค้าขนาดใหญ่เร็วๆนี้

ในระดับชุมชนรัฐควรส่งเสริมให้มีการจัดการปัญหาขยะในชุมชน ผ่านการรณรงค์เผยแพร่ตัวอย่างชุมชนที่มีการจัดการขยะในชุมชนที่ดี ดังตัวอย่าง ชุมชนบ้านน้ำพุ ต. ป่าสัก อ. เมือง จังหวัดลำพูน ที่ชาวบ้านรวมตัวกันคัดแยกขยะ เพื่อนำไปขายหารายได้ไว้ใช้พัฒนาชุมชน และ เป็นสวัสดิการของสมาชิกในชุมชน ส่วนขยะที่ย่อยสลายได้ จะถูกนำไปเป็นปุ๋ยหมัก โดยสมาชิกสามารถนำไปใช้ปลูกผักสวนครัวเพื่อลดค่าใช้จ่าย และ ลดการนำเข้าถุงพลาสติกมาในชุมชน ส่วนขยะของเสียอันตรายจะมีที่จัดเก็บเฉพาะของชุมชน เพื่อรอให้ อบต. มาจัดเก็บไปกำจัดอย่างถูกหลัก โดยจะมีการจัดเก็บขยะพิษ 2 ครั้งต่อปี คือ ในวันสิ่งแวดล้อมโลก และ วันสิ่งแวดล้อมไทย เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ผู้สูงอายุชุมชนยังทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ นำวัสดุเหลือใช้มาประดิษฐ์ของที่ใช้ในงานบุญให้กับเยาวชน และ ถ่ายทอดความรู้การจัดการขยะชุมชนจากรุ่นสู่รุ่นอีกด้วย

รัฐควรรณรงค์ประชาสัมพันธ์ต่อกันอย่างต่อเนื่องให้ประชาชนทั่วไปได้ตระหนักถึงความสำคัญของมาตรการ 3Rs ในการแก้ปัญหาขยะมูลฝอยผ่านสื่อต่างๆ เพื่อสร้างวัฒนธรรมในการลดปริมาณขยะ และ คัดแยกขยะ ดังตัวอย่างการริเริ่มโครงการดาวเศษ ของสมาคมสร้างสรรค์ไทยเมื่อปี 2527 ที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากในการรณรงค์ให้ประชาชนทิ้งขยะให้เป็นที่เป็นทาง และทำให้กรุงเทพฯ และแม่น้ำเจ้าพระยาสะอาดขึ้นอย่างมาก

การลดปริมาณขยะในชีวิตประจำวันเป็นใกล้ตัวที่ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้ เริ่มง่ายๆ ที่ตัวท่านเอง หากวันนี้ท่านไปซื้อของในร้านสะดวกซื้อใกล้บ้านท่าน ลองปฏิเสธการใส่ถุงพลาสติกสักหนึ่งใบ หากมีคนหนึ่งล้านคนทำเช่นเดียวกัน เพียงเท่านี้ปริมาณขยะถุงพลาสติกก็ลดลงแล้วหนึ่งล้านใบในวันนี้ ปัญหาขยะลดลงได้แน่ถ้าท่านขยับ